MATEI VIŞNIEC. SPECTACULAR FANTASIZING

Matei Vişniec's poetic universe is steeped in history and mythology, but the presence of everyday concerns is just as urgent. The temptation of allegory has the gift of transmuting commonplace events into mythical projections and, at the same time, of giving ample, serious subjects of indisputable prestige, a certain concreteness that brings them closer to daily life. *Despre Seneca* (*About Seneca*) is such an allegory of a fake and agonizing history, in which the ego seems unable to find its place: "Lovesc şi eu, loveşte şi tata/ iată-ne trecuţi de primul rând de soldaţi/ lovesc şi ei, loveşte şi tata/ soldaţii sunt din ce în ce mai eleganţi/ şi pe măsură ce înaintăm/ în adâncul coloanelor/ suntem serviţi cu lichioruri fine/ şi purtăm discuţii despre Seneca/ şi despre economia politică/ iată-ne ajunşi la capăt/ cu hainele sfâşiate, cu pumnii sângerând/ asemeni celor/ din primele rânduri". About the poetry of Matthew Vişniec, Nicolae Manolescu notes, among other things, the presence of certain features specific to Marin Sorescu at the level of preferred techniques (linguistic farce, badinage, the taste for enormities and for irony, parodic instinct, the temptation to play and so on). However, says the critic, "Matei Vişniec is much more inclined towards seriousness than towards play. In his hands, Sorescu's formula becomes often something else, used by a different temperament. Matei Vişniec is a restrained and sad poet, essentially a melancholic ". Matei Vişniec's favorite space is the city, an area of congestion and of the regular, in which architecture is rather décor, an Eleatic space, where time seems frozen, in which almost nothing happens and people have mechanical gestures, anonymous and anodyne experiences, being therefore ridiculous actors on a small scale stage, having minimal, mechanic reactions. Reality is, rather, as noted by N. Manolescu, a simulacrum, a haunting, imponderable presence, in which, there seems to be almost zero gravity and individuals have the appearance of masks placed over a well restrained nothingness: "Uneori îmi pun costumul cu dungi aurii,/ jobenul înalt, papionul de catifea,/ mănuşile albe, îmi iau bastonul subţire şi/ pipa de abanos/ şi mă plimb nepăsător prin faţa secundei/ care mârie, mârâie, mârâie// în oraşul cu un singur locuitor timpul are o singură secundă/ ochiul meu vede o singură dată/ urechea mea ascultă un singur sunet/ prin parcul cu un singur arbore/ fac plimbări de un singur pas/ în serile ploioase moartea mea se naşte,/ ruşinată, din capul mirat al cifrei unu/ mă simt

BDD-B461-25 © 2015 LAP LAMBERT Academic Publishing
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.7 (2025-08-26 02:39:50 UTC)

vinovat, alerg pe străzile ude,/ mă închid într-o florărie şi rostesc/ un singur cuvânt misterios/ pasărea care trăieşte într-o singură picătură de aer/ mă vede se repede asupra mea şi moare/ la o singură bătaie de aripă de mine// pentru o singură secundă/ mă simt cuprins de dorinţa de a călători/ intru în sala de aşteptare, mă aşez/ în unicul, înfricoşătorul scaun uriaş// trenul cu o singură fereastră/ şi cu o singură trecere prin univers/ se apropie".

Many of Matei Vişniec's poems have the appearance of fables with an underlying moral, where the lyrical tension arises from the slightly parodic assumption of antinomies: diurnal / nocturnal, real, empirical / temptation of the absolute, low / high, as in the poem *Fereastra* (*Window*) , where the suggestion of remoteness and of the height conjugates with the approach of the ideal that contradicts an alienating reality undermined by the germ of isolation and confinement: "Pasărea, mirată, înduioşată/ şi-a luat gheara din burta mea/ şi-a ridicat ciocul din gîtul meu// m-a lăsat acolo, în patul răvăşit/ şi s-a învîrtit prin odaia mea/ s-a izbit cu icnete/ de pereţii mei// după aceea a dat de fereastră/ şi s-a gîndit mirată la fereastră/ nu mai întîlnise niciodată o fereastră// ar fi trebuit să-i spun fereşte-te/ orice fereastră e perfidă şi înrăită, nu/ poţi să ştii unde duce, încotro te aruncă// dar şi eu eram înrăit, uram/ pasărea/ şi n-am scos un cuvînt, am lăsat-o/ să-şi întindă aripile şi să se piardă în văzduh". Or the poem *Corabia* (*The Ship*) in which, beyond the apparent layer of meaning, one finds deeper meanings of the human condition, a certain gravity of meditation, an amplitude of poetic knowledge that does not deny the world's major meanings: "Corabia se scufunda încet noi ziceam/ şi ce dacă se scufundă corabia şi mai/ ziceam orice corabie se scufundă/ într-o zi şi ne strîngeam mîinile/ ne luam rămas bun// dar corabia se scufunda atît de încet/ încît după zece zile noi cei care/ ne-am dat mîinile/ încă ne priveam / ruşinaţi şi ziceam nu-i nimic asta-i/ o corabie care se scufundă mai încet/ dar pînă la urmă se scufundă iat-o// dar corabia se scufunda atît de încet/ încît după un an încă ne era ruşine/ nouă celor care ne-am dat mîinile şi/ în fiecare dimineaţă ieşeam unul cîte unul / măsuram apa hm nu mai e mult se/ scufundă încet/ dar sigur// dar corabia se scufunda atît de încet/ încît după o viaţă de om încă/ mai ieşeam unul cîte unul şi priveam/ cerul şi măsuram apa şi scrîşneam din dinţi/ şi spuneam asta nu e o corabie/ aste e o.../ asta e o...".

The privileged theme of poems of this kind is that of expectation, as noticed by N. Manolescu, but it is a fake expectation, filtered through the

BDD-B461-25 © 2015 LAP LAMBERT Academic Publishing
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.7 (2025-08-26 02:39:50 UTC)

playful ceremonies of fantasy, with a large dose of parody and irony. Gravity is thus often turned to farce and the tragic sense of existence seems to be embracing the mark of theatricality, of a clever staging of feelings by a textual director endowed with lucidity, and with an acute awareness of the relativity of poetic conventions. The pathos that may be divined in these poems belongs, itself, to the species of badinerie and farce, of ironic revelations of an intelligence that acutely perceives the cracks in the order of the world, as well as the negative appearances of an alienating and mechanical reality: "Ce frumos era odinioară/ când eu şi kîinele oraşului, /Leukodemos// ne plimbam zile în şir/ pe străzile ude// şi ne plângeam că aritmetica, filosofia/ ştiinţele umaniste/ au ajuns într-o completă decădere/ de obicei pe străzile ude începe să plouă/ şi multă vreme/ şi multă vreme/ şi multă vreme, eu cu Leukodemos/ adăpostiţi sub una din porţi/ ne plângeam de cumplita decădere a gramaticii/ şi a retoricii şi a botanicii în general// mai târziu începea o furtună grozavă/ oraşul se scufunda încet în faţa noastră/ şi din noroiul final mai apăreau/ câţiva clăbuci// atunci ne plângeam de cumplita decădere/ a arhitecturii şi a artelor frumoase" or, in another poem where automatic machines receive a life of their own, biological reflexes and even an autonomous consciousness of being: "Eu sunt automatul de limonadă/ iată, am ajuns la conştiinţa de sine/ sunt viu, domnilor, nu râdeţi/ prin meditaţii şi exerciţii subtile/ am ajuns ceea ce sunt// dar am o singură întrebare/ este adevărat că în partea opusă a străzii/ se află o gaură neagră, imensă/ care înghite mii de ace cu gămălie/ în fiecare secundă?// această întrebare mă tulbură/ poate că mai sunt lucruri pe care/ nu le înţeleg eu, domnilor/ am avut o copilărie grea şi întunecată".

In *Femeia uriaşă* (*The Giant Woman*) we deal with a perception of reality falling under the species of the terratomorph and the monstrous, in a vision in which the fantastic mixes, in indefinite doses, with realistic detail. The poet's eye, attentive at the cracks in the world order, at the anomalies in the state of things, is constantly on alert, assuming the role of noticing the malformation, of perceiving the unusual, of recording the bizarre and the incoherent: "Eram singuri pe insula cea pustie/ eu şi femeia uriaşă// dimineaţa, în pădurea tăcută/ vînam cîte o pasăre gînditoare/ femeia uriaşă punea capcane/ pentru peştele prost şi gras// la prînz aprindeam focul/ şi prăjeam carnea dezgolită/ ne întindeam sub arborele visător/ şi priveam cerul burduşit cu planeţi // doar spre seară, Doamne, spre seară/ ochiul femeii uriaşe începea să se rotească/ ţintuindu-mă tot mai adînc iar degetele

BDD-B461-25 © 2015 LAP LAMBERT Academic Publishing
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.7 (2025-08-26 02:39:50 UTC)

ei/ se clătinau prin aer şi vocea ei se auzea/ dezmierdîndu-mă/ pe deasupra acelor ape". In the poem *O iluminare*, we come across the same thrill of the unknown, the same vision of the miraculous and of the distance to the preestablished order of things. An intimation of transcendence lurks here, and between body and spirit there is a perfectly articulated parallelism, just as between the levels of existence, between below and above, between the empirical and the sacred, parallelisms are more readily established than we are inclined to believe: "Pe şoseaua plină de noroi/ autobuzul nostru s-a izbit aseară / de un animal ciudat, un animal/ spun specialiştii/ cum de mult nu mai trăieşte pe planeta noastră// noi, cei o sută de călători/ am coborît iluminaţi / şi am stat de veghe lîngă trupul ud al animalului/ pînă cînd acesta mirat şi obosit de singurătate/ şi-a dat duhul cu un zvîcnet uşor// atunci am văzut cu toţii / că duhul animalului semăna perfect / cu animalul, cu ploaia şi cu noroiul/ semăna foarte bine cu întinderea cîmpului/ şi mai semăna de-a dreptul izbitor/ cu şoferul autobuzului/ şi cu fiecare dintre noi".

Referring to the poetry of Matei Vişniec, Radu G. Țeposu emphasizes the drama of the poet tormented by anxiety, by the convulsions and benefits of the word, but also by the frustrations caused by the opposition between mind and body, between inner revelations and a disaggregating reality, with meanings turned upside down, mined by anomia, desecrated once and for all: "The hieratic universe of poems is often struck by unpredictable, terrifying hallucinations, that bring an air of metaphysical comedy to the fantastic scenery. Knowledge is resorbed in such cases, into an ecstasy of wonder, reactions melt into imponderable, celestial mechanics, with phantasmal convulsions. This air of calm confusion, of ironic redemption that shrouds the powerless being, turns the poetry of Matei Vişniec into a perfect transcript of civilized despair, in which intelligence acts as an anesthetic." The poem is, for Matei Vişniec, a gnosiological tool and at the same time, a being equipped with its own physiology, with a fictional metabolism that can not be circumvented and with a monadic, autotelic, structure, in a certain sense. The most relevant example is *Poemul care se citeşte pe sine*: "Poemul se întoarce asupra sa/ şi începe să se citească pe sine/ se descifrează încet, pătrunde în adâncul său/ cu sfială, zâmbeşte, scoate un ţipăt de uimire// pe măsură ce poemul se citeşte pe sine/ el se înţelege pe sine şi dispare încet din univers// poemul se opreşte o clipă, se uită în spatele său/ la cele citite: nu vede decât/ o dâră

BDD-B461-25 © 2015 LAP LAMBERT Academic Publishing
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.7 (2025-08-26 02:39:50 UTC)

albă şi subţire care la rândul ei/ se topeşte în cenuşa deasă a zilei// ai să dispari, ai să dispari pentru totdeauna/ urlă cuvintele care au mai rămas necitite/ n-are nici un rost să dispari/ îi şopteşte poemul/ duhul poemului, speriat, zbârcit ca o lămâie/ dar poemul rânjeşte groaznic şi din nou/ se aruncă asupra sa precum gândacul/ asupra firimiturilor de pâine/ poemul se îndârjeşte, pătrunde în/ propriile sale măruntaie înghiţindu-le cu urlet/ din această pătrundere nu rămâne decât nimicul - alunecos şi rece// poemul e nebun, se înţelege pe sine şi/ se citeşte pe sine până la ultima suflare/ până când ultimul cuvânt cade în genunchi/ şi urlă de durere, sunt ultimul cuvânt,/ îi spune, ai să mori o dată cu mine// poemul e trist, e golit deja de toate/ cele citite, se repede asupra ultimului cuvânt şi îl citeşte aşa cum osânditul/ citeşte ultimul zâmbet de pe faţa călăului// se aude un ţipăt suav, o lovitură de aripă/ albul care se întinde peste tot/ ceaţa şi acoperişurile pline de apă/ sunt tot ce a mai rămas din poem". Phantasmal and visionary, anxious and ludic sometimes, exploring both the realms of intimacy and those of the miraculous, the poetry of Matei Vişniec cultivates the hieratic in reasonable doses and the pathos tempered by parodic and ironic reflexes. His Apocalypses have an air of décor and metaphysical rhetoric has a very clear theatrical articulation. Notations are, as has been said, sober, neutral, lacking broad gestures, rather impersonal visions of a lyrical self fond of damnation ceremonies and of the ritual of aesthetic expiation.

SELECTIVE BIBLIOGRAPHY

Nicolae Balotă, *Arte poetice ale secolului XX*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1976; Andrei Bodiu, *Mircea Cărtărescu*, Ed. Aula, Braşov, 2000; Iulian Boldea, *Romanian Literary Perspectives and European Confluences*, Edition Asymetria, Elancourt, France, 2011; Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei româneşti*, Editura Aula, Braşov, 2005; Iulian Boldea, *Poezia neomodernistă*, Editura Aula, Braşov, 2005; Iulian Boldea, *Poeţi români postmoderni*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureş, 2006; Marin Bucur, *Literatura română contemporană* (coord.), Ed. Academiei, Bucureşti, 1980; Romulus Bucur, *Poeţi optzecişti (şi nu numai) în anii '90*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000; Matei Călinescu, *Cinci feţe ale modernităţii*, Ed. Polirom, Iaşi, 2005; Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Ed.

BDD-B461-25 © 2015 LAP LAMBERT Academic Publishing
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.7 (2025-08-26 02:39:50 UTC)